

Αναβίωση της Σικυώνιας αγοράς

Παναγιώτης Ζαράνης, Ειρήνη Καλαμπόκα - 26/11/2021

Διπλωματική εργασία

Φοιτητική ομάδα: **Ζαράνης Παναγιώτης, Καλαμπόκα Ειρήνη**

Επιβλέποντες καθηγητές: Ανδριανόπουλος Τ., Μιλτιάδου Α.

Πανεπιστήμιο: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο | Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Ημερομηνία Παρουσίασης: Ιούλιος 2019

Θέμα της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η αναβίωση της Σικυώνιας αγοράς, μίας από τις μεγαλύτερες αγορές της Μεσογείου κατά την ελληνιστική περίοδο. Σκοπός είναι να δοθεί μία σχεδιαστική πρόταση που αφορά τη διαμόρφωση τόσο μίας υπαίθριας περιήγησης στον αρχαιολογικό χώρο της αγοράς, όσο και ενός νέου μουσειακού και πολιτιστικού χώρου στον περιβάλλοντα χώρο της αγοράς. Αφετηρία της έρευνας αποτέλεσε η εκτενής μελέτη και καταγραφή της γεωγραφικής, οικιστικής, οικονομικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας των ευρύτερων επιπέδων ένταξης του οικισμού της Σικυώνας (νομός Κορινθίας, Δήμος

Σικωνίων και Δημοτική ενότητα Σικωνίων), ώστε να διερευνηθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού για την ανάδειξη της αρχαίας Σικυώνας.

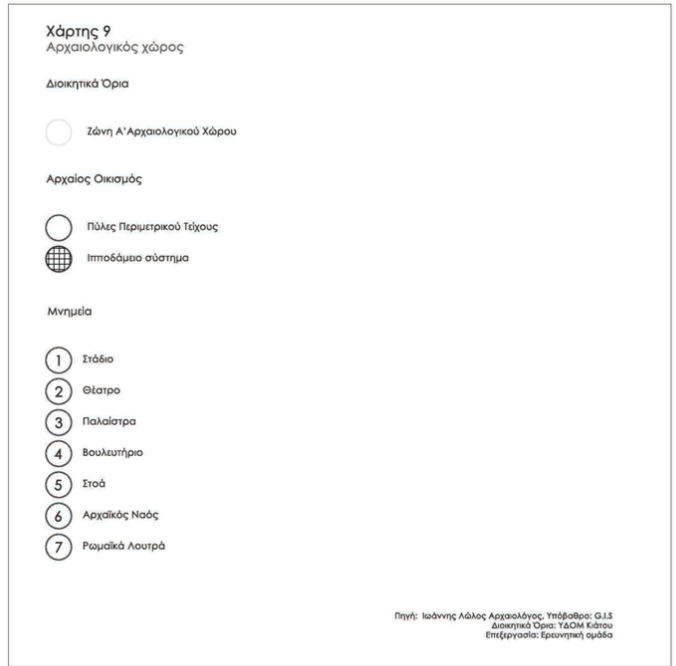
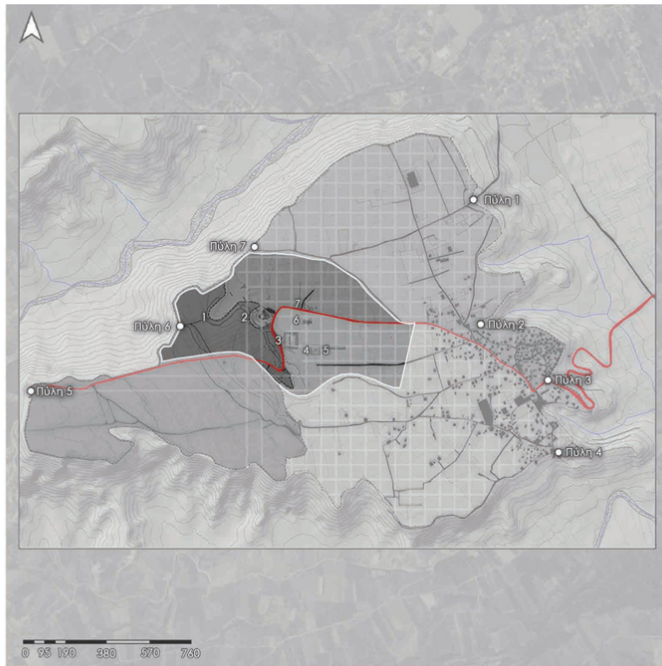
Η φυσιογνωμία των ευρύτερων επιπέδων ένταξης του οικισμού της Σικυώνας

Εξετάζοντας τον νομό Κορινθίας σε επίπεδο φυσικής γεωγραφίας, δικτύου μεταφορών και οικιστικής διάρθρωσης, παρατηρείται μια τάση πύκνωσης οικισμών στο παραλιακό μέτωπο του νομού σε αντίθεση με το εσωτερικό του. Κατά μήκος του Κορινθιακού κόλπου αναπτύσσονται οι πιο ισχυροί οικιστικοί πόλοι, τόσο πληθυσμιακά όσο και οικονομικά (Κόρινθος, Κιάτο, Λουτράκι κ.α), οι οποίοι, εξαιτίας των σημαντικών οδικών - συγκοινωνιακών υποδομών, εντάσσονται στον ευρύτερο χώρο επιρροής της πρωτεύουσας. Γίνεται επομένως αντιληπτή μία τάση άνισης οικιστικής ανάπτυξης στον νομό, καθώς οι οικισμοί της ενδοχώρας εμφανίζονται πιο αποδυναμωμένοι. Ταυτόχρονα, την τελευταία εικοσαετία έχουν επέλθει μεταβολές στους τομείς παραγωγής σε επίπεδο νομού και δήμου, με τον τριτογενή τομέα να κατέχει τον πιο καθοριστικό ρόλο στην οικονομία. Σημαντικό μέρος αυτού αποτελεί η τουριστική δραστηριότητα, που αναπτύσσεται εξαιτίας της ποικιλίας των πολιτιστικών και φυσικών διαθέσιμων του νομού: οι σπουδαίοι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιαματικές πηγές, τα σπήλαια, οι ορεινοί όγκοι και οι παραλίες αποτελούν τους κύριους πόλους έλξης για τους τουρίστες και παραθεριστές.

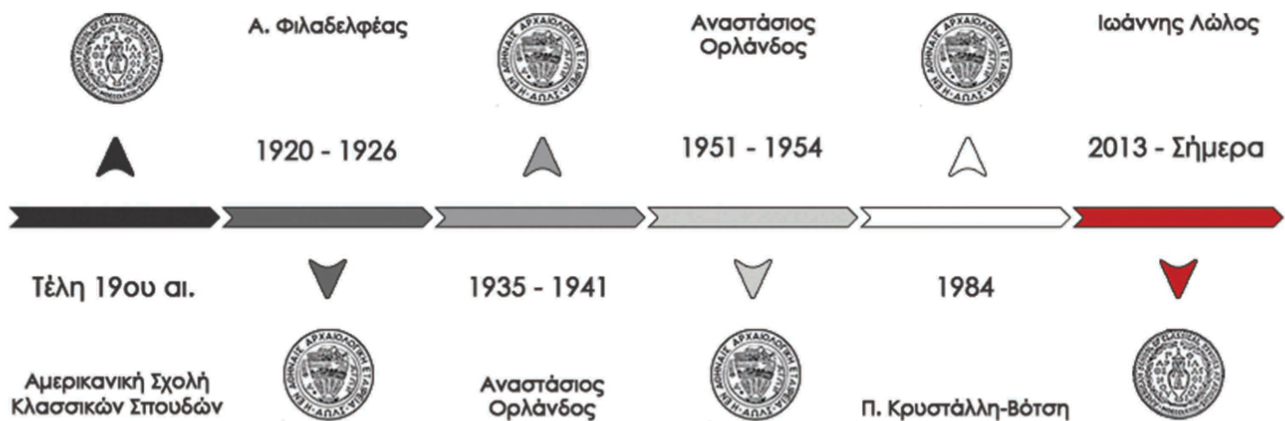
Εστιάζοντας στον δήμο Σικωνίων, η συγκέντρωση πολιτιστικού αποθέματος (βλ. Χάρτη 6) παρατηρείται σε ακτίνα έως και 5 χλμ. κάθετα της παραλιακής ζώνης. Δεδομένης της τουριστικής υποδομής που βρίσκεται σε ανάπτυξη, ειδικά στην κωμόπολη του Κιάτου, διακρίνονται ευνοϊκές συνθήκες για τουριστική ανάπτυξη και ειδικότερα δυνατότητες ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού. Στα πλαίσια αυτής της ανάπτυξης μπορεί να συμπεριληφθεί ο αρχαιολογικός χώρος της Σικυώνας, ο οποίος αφενός αποτελεί πηγή πολιτιστικού πλούτου και αφετέρου βρίσκεται σε άμεση γεωγραφική σχέση με το Κιάτο. Επομένως, ο συνδυασμός του περιαστικού και τουριστικά ενεργού χαρακτήρα του Κιάτου με το ιστορικό-πολιτιστικό απόθεμα της Σικυώνας μπορούν να αποτελέσουν ένα εν δυνάμει δίπολο ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ / ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

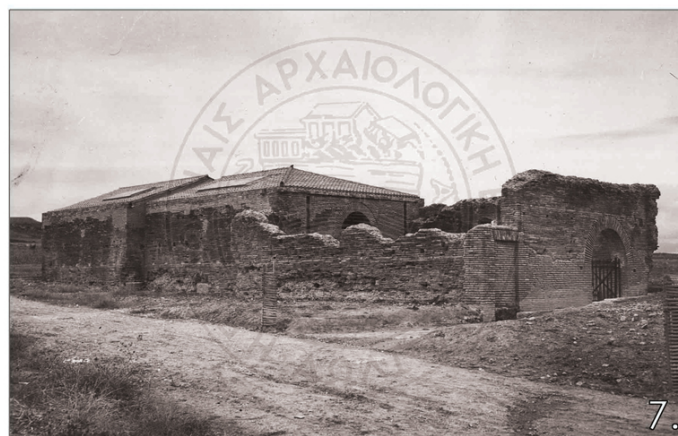
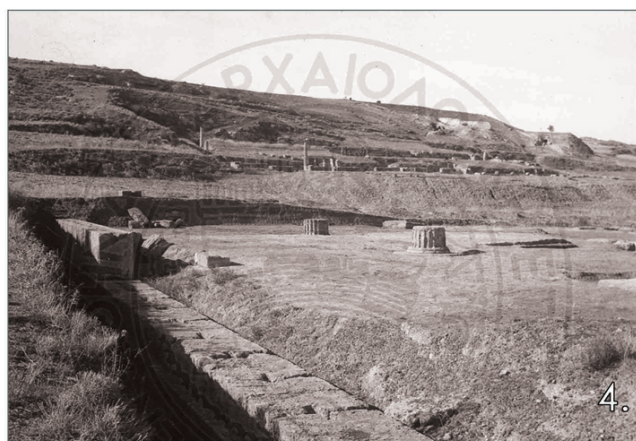
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΙΚΥΩΝΑΣ

ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

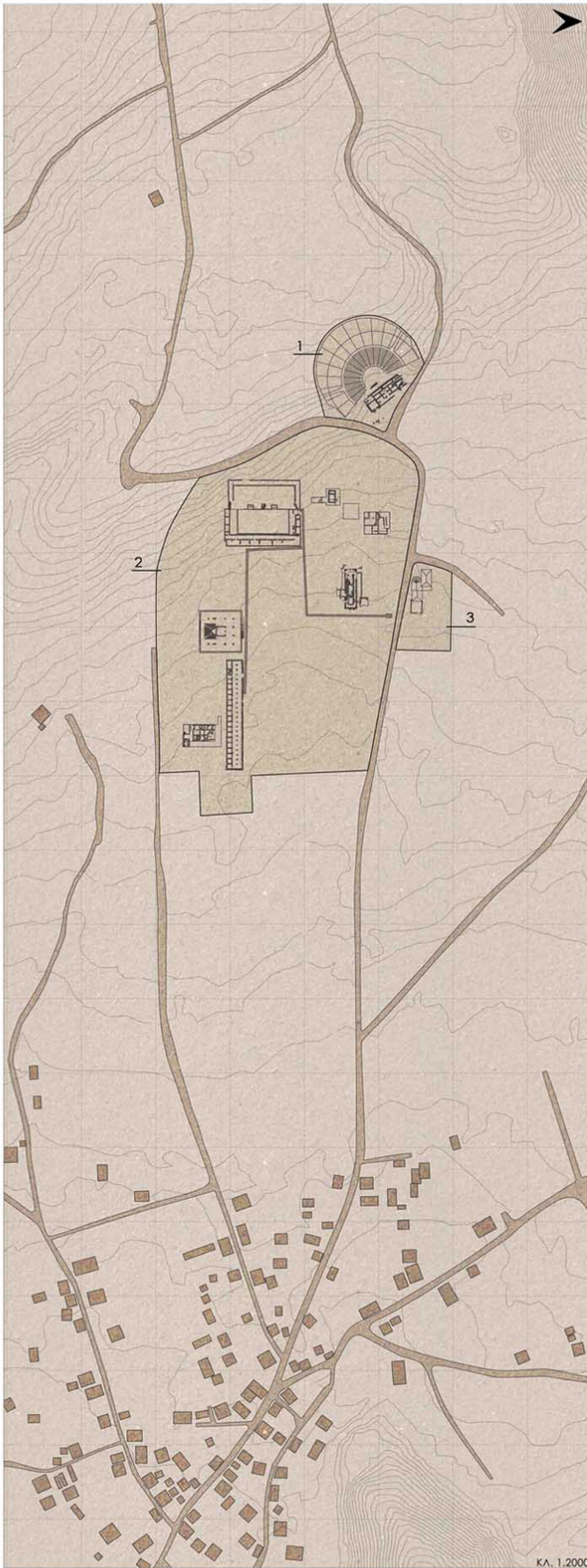
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Η δημοτική κοινότητα με έδρα το Κιάτο αποτελείται στο μεγαλύτερο μέρος της από πυκνό αστικό ιστό που αναπτύσσεται κατά μήκος της παραλιακής ζώνης. Αντίθετα, η τοπική κοινότητα Σικυωνίων, με έδρα τον οικισμό της Σικυώνας, βρίσκεται περίπου 9 χλμ. νότια του Κιάτου, πάνω σε ένα μικρό οροπέδιο, σε υψόμετρο 140 μέτρων. Στον αντίποδα, ο οικισμός της Σικυώνας παρουσιάζει διακεκομμένη αστική δόμηση, ενώ λίγο νοτιότερα αυτού βρίσκεται ο αρχαίος οικισμός της Σικυώνας (Βασιλικό), με τον αρχαιολογικό χώρο της ελληνοιστικής και ρωμαϊκής αγοράς, όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

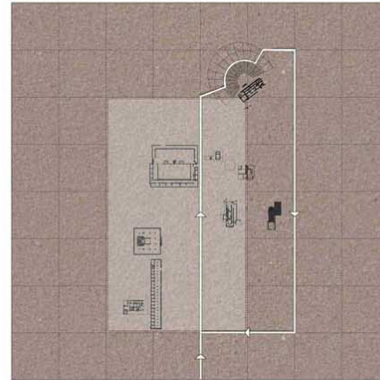
Η πόλη της Σικυώνας

Η πόλη της Σικυώνας ιδρύθηκε κατά τη Γεωμετρική περίοδο στην παράκτια πεδιάδα της βορειοανατολικής Πελοποννήσου, 15 χλμ δυτικά της Κορίνθου. Η πόλη αναπτύχθηκε με ραγδαίους ρυθμούς, με αποτέλεσμα τον 6ο αι. π.Χ. να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην Ελλάδα υπό την τυραννία των Ορθαγοριδών και να εξελιχθεί σε καλλιτεχνικό κέντρο διεθνούς εμβέλειας. Το 303 π.χ., ο Δημήτριος Πολιορκητής κατέλαβε τη Σικυώνα αποβάλλοντας την πτολεμαϊκή φρουρά. Καταστρέφοντας ολοσχερώς το παραλιακό μέρος της αρχαίας πόλης, ίδρυσε, στην περιοχή της ακρόπολής της, μία νέα πόλη με το όνομα Δημητριάς. Η νέα πόλη ιδρύθηκε επάνω σε ένα πλάτωμα (βλ. Χάρτη) με επιφάνεια 2500 περίπου στρέμματα, τα 1700 από τα οποία αποτελούσαν το κυρίως αστικό τμήμα, ενώ τα υπόλοιπα 800 στρέμματα τη νέα ακρόπολη. Η πόλη σύντομα ξαναπήρε την ιστορική της ονομασία Σικυών.

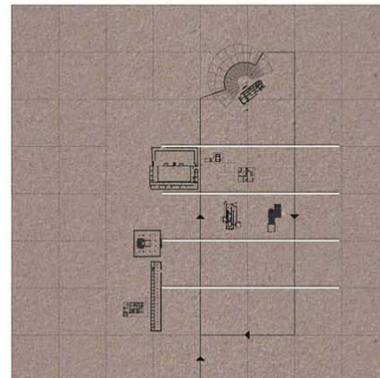
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

- 1. Οδικός άξονας**
  - Διασχίζει τον αρχαιολογικό χώρο και τον κατακερματίζει σε 3 επιμέρους μέρη.
- 2. Περιφράξη**
  - Θέατρο, αρχαία αγορά και ρωμαϊκές θέρμες
  - Ακολουθεί το περίγραμμα του δρόμου και όχι της αρχαίας αγοράς
- 3. Υπάρχοντα μονοπάτια**
  - Έλλειψη ενιαίου συστήματος προσβάσεων εντός του αρχαιολογικού χώρου
  - Κακή κατάσταση
- 4. Κέντρο μελετών αρχαίας Σικώνας και Συγκολλήσεων ευρημάτων**
  - Βρίσκεται μακριά από τον αρχαιολογικό χώρο
  - Μη επαρκής χώρος

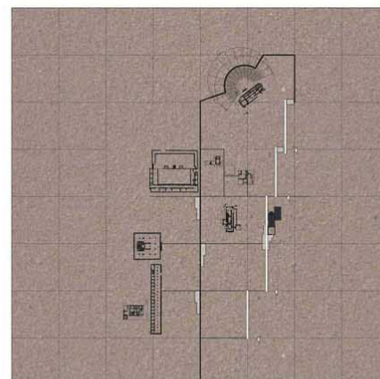
1. ΑΡΧΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΣΗ

- Είσοδος από το ανατολικό όριο αγοράς
- Επίσκεψη του θεάτρου στην κορυφή της διαδρομής
- Επίσκεψη ρωμαϊκών θεμάτων στο τέλος της διαδρομής και επαναφορά στο σημείο εκκίνησης
- Κυκλική διαδρομή

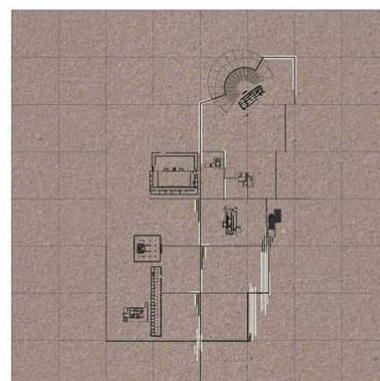
2. ΕΓΚΑΡΣΙΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

- Αναφορά στο υποδόμιο σύστημα του αστικού ιστού της αρχαίας πόλης
- Δημιουργία δέντρων μονοπατιών εντός της αγοράς και συσχέτισμός τους με ανασκαφικά ευρήματα

3. ΚΑΙΜΑΚΩΣΗ ΠΟΡΕΙΑΣ ΚΑΘΟΔΟΥ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΠΛΩΤΥΣΕΩΝ

- Σταδιακή επαναφορά στο σημείο εκκίνησης - κυκλική διαδρομή
- Ένταξη ρωμαϊκών θεμάτων στην πορεία καθόδου
- Δημιουργία διαπλωτώνων - χώρων στάσεων κατά την άνοδο και την καθόδο

4. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΡΕΙΑΣ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΙΧΕΙΩΝ

- Χρήση τοιχείων για εκτροπή κινήσεων και πλαισίωση χώρων στάσεων
- Δημιουργία χώρων εντός των τοιχείων
- Νέα μοναξιά και παλαιότερες παλαιότερες χαρθίτητες στην απόληξη της διαδρομής και σε άμεση σχέση με τις ρωμαϊκές θέρμες
- Κίνηση - Θύση - Επαναφορά στην είσοδο

5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΤΕΥΣΕΩΝ

- Τονισμός των κόμβων και πλαισίωση των χώρων στάσεων για φυσική σκίαση κατά την άνοδο
- Δημιουργία γραμμικών ορίων από το βορρά κατά την καθόδο
- Πλαισίωση θεάτρου από τη δύση
- Τονισμός νοτιοανατολικού ορίου αγοράς

Το πλάτωμα της Σικυώνας υπήρξε ο πυρήνας της νέας ελληνιστικής Σικυώνας. Αποτέλεσε πλεονεκτική θέση για την πόλη, καθώς είναι ένα εκτενές υψίπεδο με ομαλή επιφάνεια και πανταχόθεν απόκρημνο, το οποίο, σε συνδυασμό με τα περιμετρικά προστατευτικά τείχη της πόλης, παρείχε ισχυρή άμυνα εναντίον των επιθέσεων από τη θάλασσα. Εξάλλου, η σχέση της αρχαίας πόλης με τη θάλασσα ήταν γεωγραφικά πιο άμεση, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την ύπαρξη πολλών οστράκων κατά τις αρχαιολογικές ανασκαφές που έγιναν στην πάροδο των χρόνων.

Το πλάτωμα, όπου ιδρύθηκε η ελληνιστική πόλη και σήμερα βρίσκεται ο οικισμός της Σικυώνας με τον αρχαιολογικό χώρο, υψώνεται περίπου 3,5 χλμ νοτιοδυτικά του Κορινθιακού κόλπου και απέχει 5,5 χλμ από το Κιάτο. Ο σημερινός οικισμός της Σικυώνας/Βασιλικού καταλαμβάνει μόνο τη νοτιοανατολική πλευρά και βρίσκεται στους πρόποδες του. Στα δυτικά του, βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Σικυώνας με το ανασκαμμένο τμήμα της αρχαίας αγοράς, που απαρτίζεται από σημαντικά μνημεία της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου:

1. Το στάδιο 2. Το θέατρο 3. Το γυμνάσιο - παλαίστρα 4. Το βουλευτήριο 5. Τη μακρά στοά 6. Τον αρχαϊκό ναό της Αρτέμιδος 7. Τις ρωμαϊκές θέρμες/ λουτρά (όπου σήμερα στεγάζεται το αρχαιολογικό μουσείο)

Η ταύτιση της αγοράς της ελληνιστικής πόλης έγινε χάρη στην ανακάλυψη του βουλευτηρίου από τον Α. Φιλαδέλφεια και την πλήρη αποκάλυψή του από τον Α. Ορλάνδο. Στη συνέχεια, με την αποκάλυψη δύο ακόμη μνημείων δημόσιου χαρακτήρα, της μακράς στοάς και της παλαίστρας, έγινε εφικτός ο προσδιορισμός του νοτιοδυτικού ορίου της αγοράς. Παρέχοντας ποικίλες δραστηριότητες, η Σικυώνια αγορά ήταν ιδιαίτερα ευρύχωρη, καθώς εκτιμάται πως καταλάμβανε έκταση σε ποσοστό μεταξύ του 2,2% και 3.5% της επιφάνειας του κατώτερου πλατώματος της Σικυώνας.

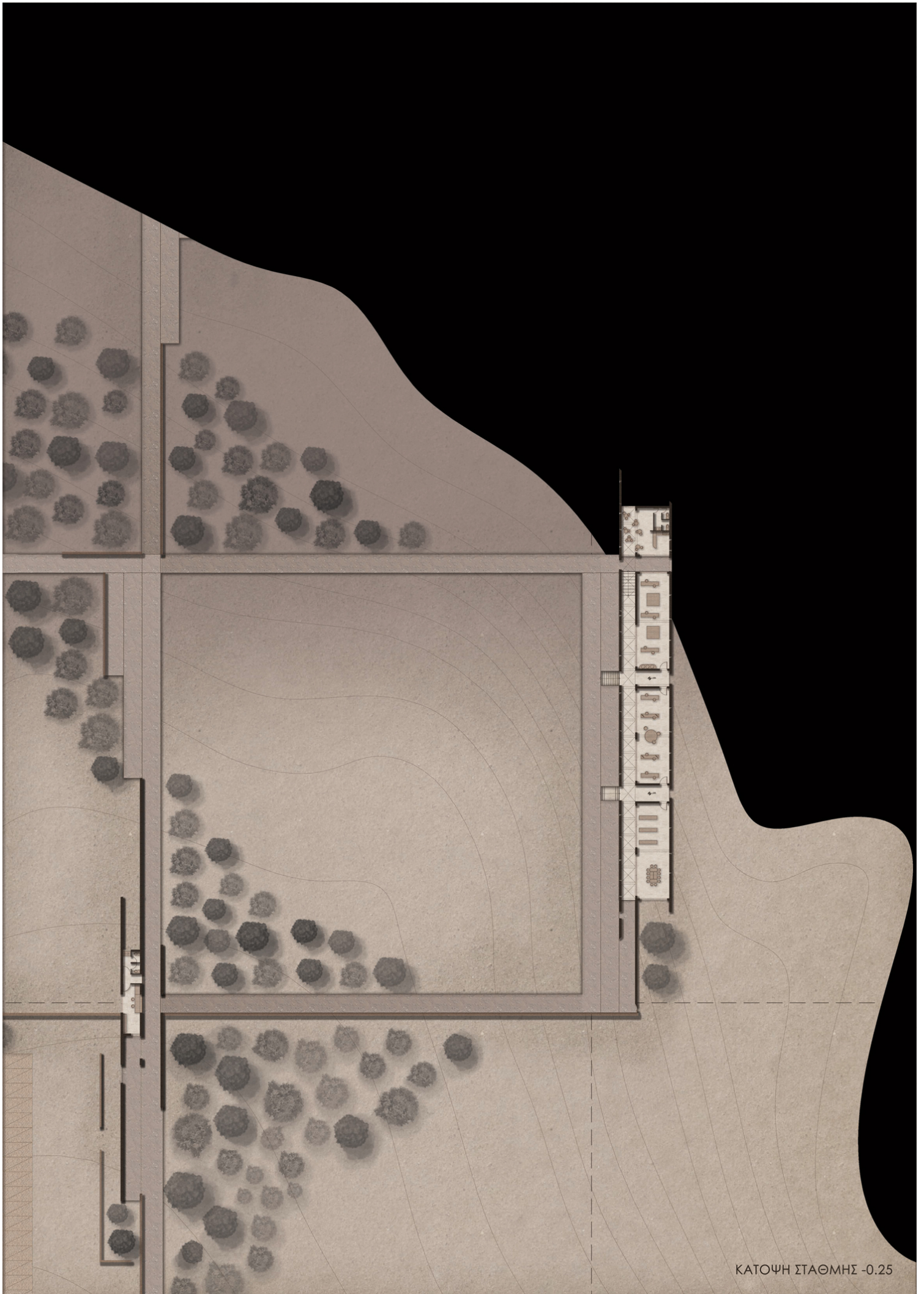
Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματα των ερευνών εκτός της αρχαίας αγοράς αποδείχθηκαν καθοριστικά για την ανασύνθεση του ρυμοτομικού σχεδίου της πόλης, στο οποίο εντασσόταν η αγορά. Ο ιπποδάμειος ιστός της ελληνιστικής πόλης ήταν προσανατολισμένος στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και αποτελούνταν από τετράγωνες νησίδες πλευράς 60 - 65 μέτρων. Συνολικά έχει τεκμηριωθεί η ύπαρξη 15 οδών με κατεύθυνση Βορρά -Νότου και 18 οδών με κατεύθυνση Ανατολής-Δύσης. Οι οδοί είχαν μέσο πλάτος 6 μέτρα, με εξαίρεση μία λεωφόρο πλάτους σχεδόν 10 μέτρων, που διέσχιζε την πόλη από Βορρά προς Νότο και οδηγούσε στην αγορά.

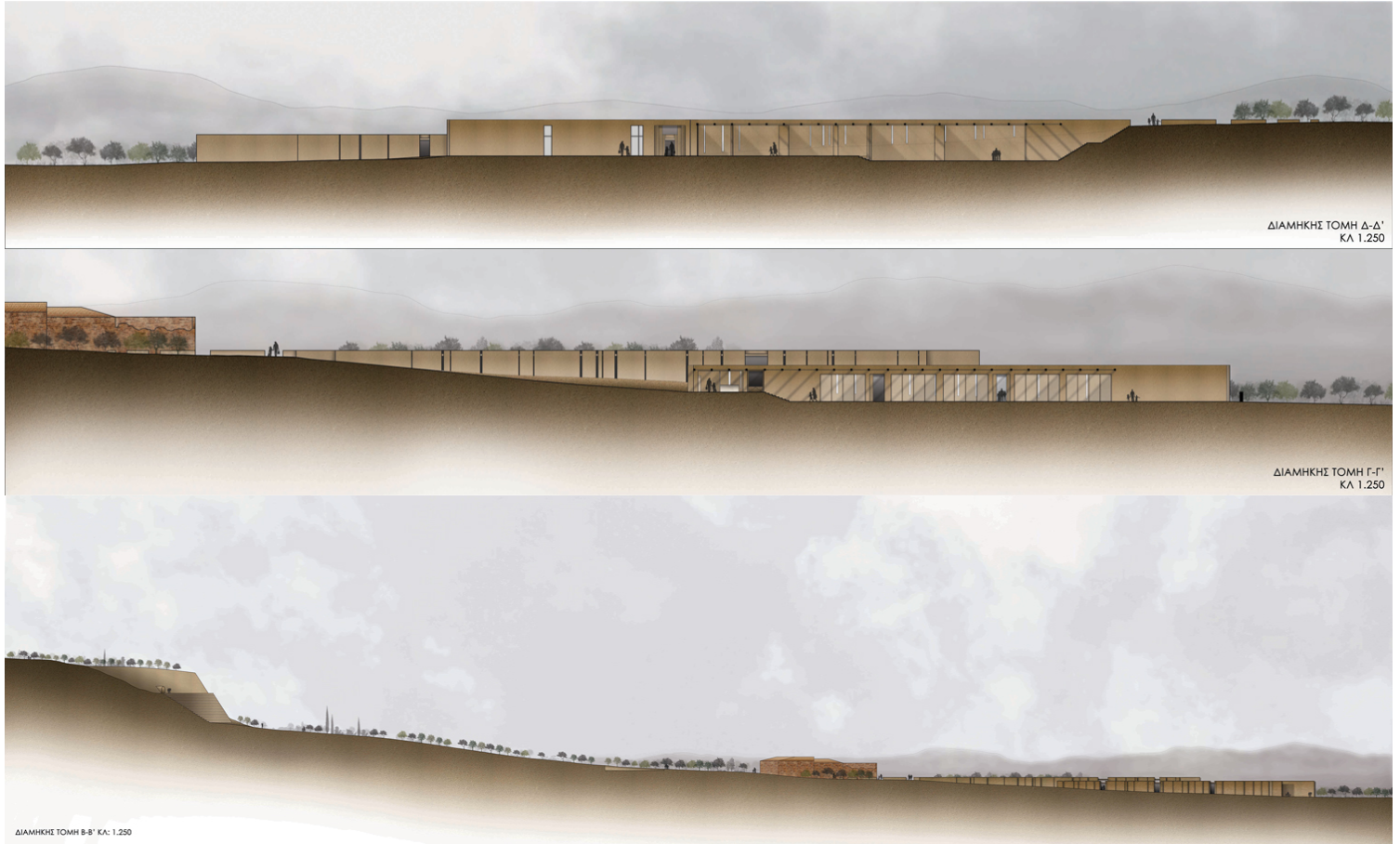
Σχεδιαστικοί στόχοι - Αρχιτεκτονική σύνθεση

Η μελέτη εστιάζεται στα προβλήματα που παρουσιάζει ο αρχαιολογικός χώρος σήμερα, και διατυπώνονται σχεδιαστικοί στόχοι για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

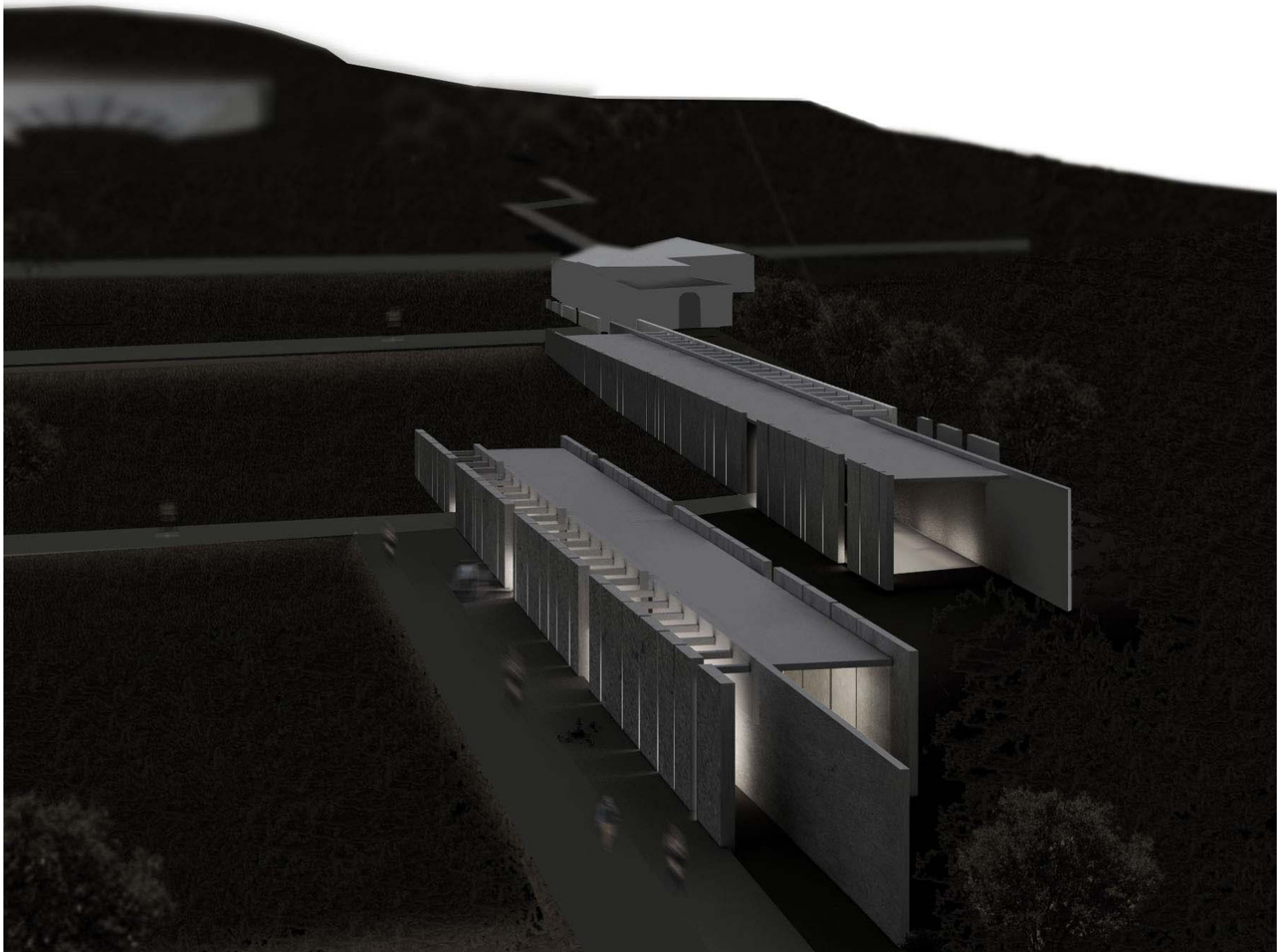
Στον πρώτο στόχο, προτείνεται ο σχεδιασμός ενός δικτύου περιήγησης - περιπάτου που εξυπηρετεί την άρτια πρόσβαση και θέαση του συνόλου των μνημείων του αρχαιολογικού χώρου. Ως κορύφωση της διαδρομής ορίστηκε το αρχαίο θέατρο, που αποτελεί το πλέον εμβληματικό τοπόσημο του χώρου. Επομένως, το σενάριο της περιήγησης διαμορφώνεται γύρω από την ιδέα μίας κυκλικής κίνησης στον χώρο: ο επισκέπτης, ξεκινώντας από το ανατολικό όριο της αγοράς, οδηγείται αξονικά στο αρχαίο θέατρο (κορύφωση διαδρομής) και επιστρέφει στο σημείο αφετηρίας, έχοντας δει το σύνολο του αρχαιολογικού χώρου. Ταυτόχρονα, αξιοποιώντας τις χαράξεις του ιπποδάμειου συστήματος του αστικού ιστού της ελληνοιστικής Σικυώνας, διαμορφώνεται ένας ορθοκανονικός κάναβος περιήγησης που οργανώνει τον χώρο της αγοράς.

Στον δεύτερο στόχο, προτείνεται ο σχεδιασμός του κτιριακού συγκροτήματος, ως αδιάσπαστου μέρους του δικτύου περιήγησης. Προτείνεται η ενσωμάτωσή του στο βόρειο τμήμα του δικτύου κοντά στην απόληξη της κυκλικής διαδρομής, κατά την επαναφορά τού επισκέπτη προς το σημείο αφετηρίας.

Συνεπακόλουθα, το νέο μουσείο και ο πολιτιστικός πολυχώρος βρίσκονται σε άμεση σχέση τόσο με την είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο όσο και με το παλιό μουσείο Σικυώνας, στις ρωμαϊκές θερμές. Η πορεία της περιήγησης που οδηγεί στο κτιριακό συγκρότημα δε διακόπτεται, αλλά συνεχίζει και στο εσωτερικό του διαγράφοντας μία γραμμική ζώνη κίνησης σε κάτοψη, η οποία κατά μήκος σηματοδοτείται από φωταγωγούς. Το νέο μουσείο χωροθετείται ανατολικά των ρωμαϊκών θερμών και αποτελεί έναν κλειστό ημι-υπόσκαφο χώρο, η είσοδος στον οποίο εκτελείται μέσω μίας κλίμακας καθόδου από τα δυτικά. Σε αυτόν συμπεριλαμβάνεται το σύνολο των εκθεμάτων που σήμερα στεγάζεται στο παλιό μουσείο Σικυώνας, καθώς και μέρος συγκολλημένων εκθεμάτων που προέκυψαν από πιο πρόσφατες ανασκαφικές εργασίες. Ο πολιτιστικός πολυχώρος χωροθετείται βόρεια της εισόδου, και αποτελείται από μία ζώνη ημιυπαίθριου χώρου κατά μήκος της νότιας πλευράς του και τρεις κλειστούς χώρους κατά μήκος της βορινής πλευράς: την αίθουσα συνεδριάσεων και το αρχείο αρχαιολογικών ανασκαφών, το κέντρο μελετών με τα σχεδιαστήρια και τα εργαστήρια συγκολλήσεων. Η σύνδεση των δυο κτιρίων πραγματοποιείται πάνω στον εγκάρσιο άξονα που κατά την ελληνιστική περίοδο αποτελούσε τη λεωφόρο του αστικού ιστού της πόλης.

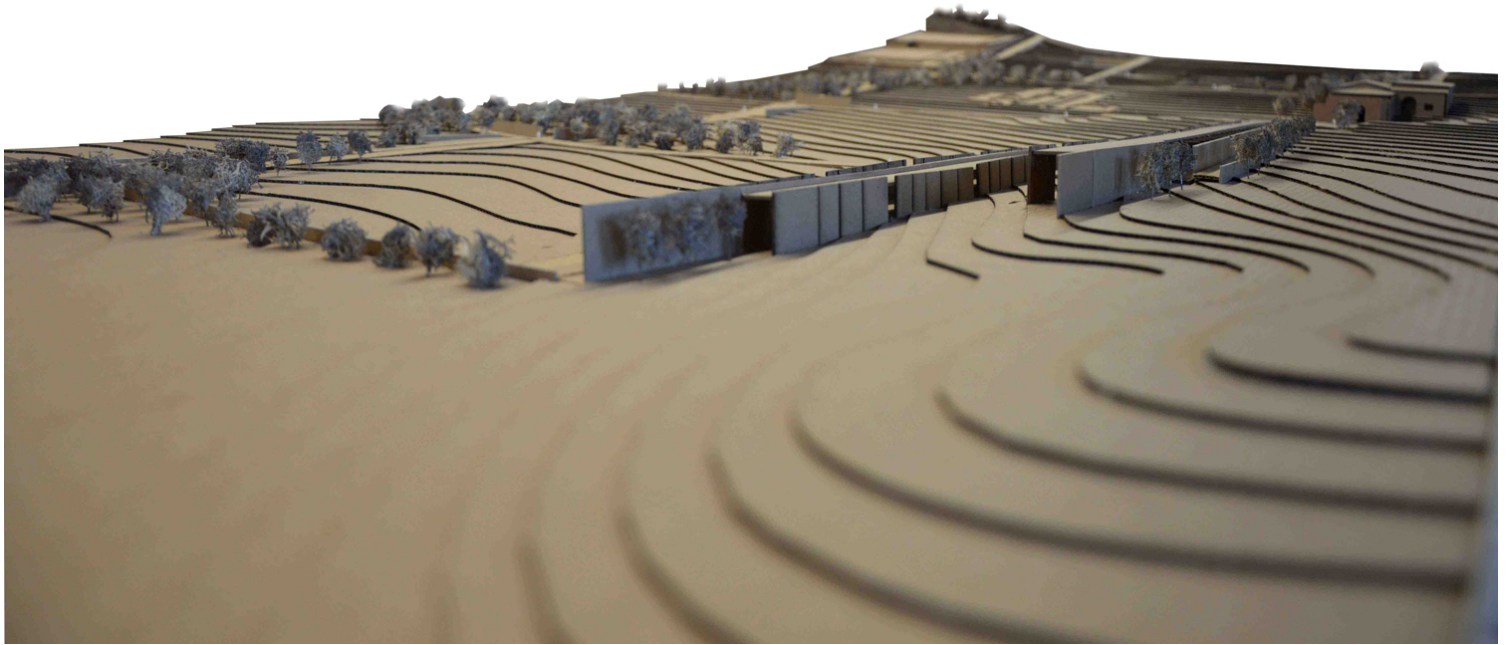
Revival of the Sikyonian agora

The subject of the diploma thesis is the revival of the Sikyonian agora, through the design of a promenade into the archaeological site and of a new museum and cultural space. After research of the geographic, residential and cultural characteristics of the broader levels of integration of the settlement of Sikyon, the study focuses on the problems presented by the archaeological site today and outlines design goals.

In the first objective, it is proposed to design a promenade that serves the access and view of all the monuments of the archaeological site. The initial idea of design is a circular route, at the peak of which is the ancient theater. At the same time, a grid that organizes the entire space of the agora is formed, having reference to the engravings of the "Hippodamious" system of the urban fabric of the Hellenistic Sikyon.

Last but not least, the building complex is designed as an integral part of the promenade. It is integrated in the northern part of the network at the end of the circular route, near to the starting point. Consequently, the new museum and the cultural space are in direct relation with both the entrance to the archaeological site and the old Sikyon museum, in the Roman baths. The connection of the two buildings takes place on the axis, which during the Hellenistic period used to be the city's urban avenue.

